

DIVADLO PETRA BEZRUČE

*Ivo Dvořák:
Desendýři*

Kdo potká králova vojáka, který se jmenuje Jakub, I D
ať zná, že je zloděj, který ukradl armádní pokladnu
a rovněž dezertér, to jest zběh, který utíká od svého
regimentu.

Já, kapitán

IVO DVOŘÁK

Dezertýři

Komedie o třech jednáních

REŽIE: Saša Lichý, nositel vyznamenání »Za vynikající práci«.

VÝPRAVA: Eva Václavková

HUDBA: Jan Tomšiček

Kapitán	František Husák
Hostinská	Marie Víková
Jakoubek	Jindřich Dvořák
Lenka	Jiřina Třebická
Krejčí	Václav Kotva
Kovář	Ladislav Chvojka
Švec	Ivan Misař

Představení řídí: Vlastimil Putek

Text sleduje: František Labudek

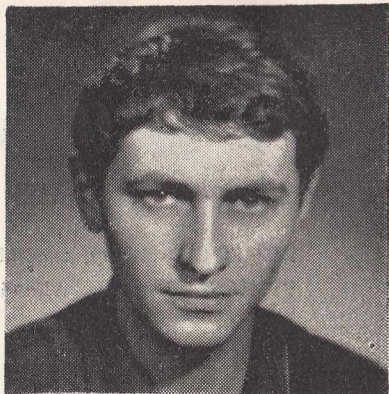
Technická spolupráce: stavby: V. Plachý s kol. — světla: V. Řezáč s kol

— dekorace V. Mihola, V. Němec — kostýmy: B. Smetanová s kol. —

vlásenky: M. Kúthanová s kol. — rekvizity: A. Smetana.

Československá premiéra v Divadle P. Bezruč v Ostravě 8. února 1965

IVO DVOŘÁK

Bývá mnohem jednodušší seznámit vás s autorem, který má za sebou delší životní i tvůrčí dráhu. Studia, zaměstnání, cesty, povídky, romány, divadelní hry, básně, umělecké nebo filosofické názory atd., atd.

U mladého autora, který je na začátku své umělecké práce, musíme být skromnější. Představujeme vám tedy sedmadvacetiletého Ivana Dvořáka (nar. 12. 2. 1937) jako absolventa divadelní fakulty Akademie muzických umění v Praze, kde studoval v letech 1957 až 1961, který byl nějakou dobu v Semaforu, — jak říká — dvě dlouhá léta na vojně, několik měsíců v pražském rozhlase a nyní pracuje jako lektor v našem divadle.

Doufejme, že Dezentýři, ačkoliv jsou první jeho prací tohoto druhu — nebudou poslední hrou, kterou uvidíte na našem jevišti. Jak říkáme v divadle — do dalších ZLOM VAZ!

Už nevím, kolik mi bylo let. Asi hodně málo, protože mě máma musela vysadit na rám okna, abych viděl. Naší ulicí se řítíl strakatý drak. Měl tolik hlav, že na jejich spočítání by nestačily prsty všech kamarádů z celého městečka, kde jsem bydlel. Každá hlava nesla kovový lesklý klobouk a jela na černém kole, které mělo na řídítkách připevněný reflektor s úzkou štěrbinkou. Drak jel s kopečka bez jediného šlápnutí.

Dospělí říkali slova, kterým jsem nerozuměl: válka, Němci, armáda.

Čas mi letěl jako napínavá hra. Doma jsme měli rádio, na němž pod vypínačem visel červený lístek s pirátskou lebkou a zkříženými hnáty. Šel z něho strach. Z rádia se v té době ozývalo málo pohádek.

Na ulici jsme přestávali hrát kuličky a Škatulata, hejbejte se! a naše hničky dostávaly názvy: Na Rusy, Amerikány a na Němce. Němci vždycky prohráli a dělat Němce, to byl trest. Naše hra byla předpověď.

Jednou, a byl to všední den, nebyla škola. Pan učitel vytáhl z tajné skrýše uniformu důstojníka naší armády. Ten den se v městečku rozlehly výstřely. Pak jsem z okna viděl armádu, která táhla úplně opačným směrem než před časem.

Pan učitel šel vpředu a křičel: »Pátá rote, nestřílet! Volný průchod německé armádě!« Obrátil se při tom na náš dům a hulákal, jako by byl tělocvik. A přece jsem v domě byl jen já, máma, sestra a bratr, ještě mimínko v peřínkách. Viděl jsem, že ta armáda, která teď bez dechu šlapala do kopce, z nás má strach. Chtěl jsem panu učiteli zamávat, ale máma mě odtáhla od okna a začala nás objímat.

To byla krásná hra, moje revoluce, květen 1945.

Až vám bude tolik jako mně, pochopíte, kolik smutku má v sobě pohádka o konci války, dnes, dvacet let po válce. Ledaže by naše hra byla předpověď

Ivan Dvořák

Zrušená láska

Neřek' jsem dnes tejdén,
že budu voják,
že budu nosívat
na kveru bodák,
pro potěšení
bílě řemení,
ceplač, má panenko!
Nic platno není.

Až tady pojedu
naší krajinou,
eště si vzpomenu
na svoji milou.
Hory a lesy,
má milá, kde jsi?
Už mi zavázali
pentličkou vlasy.

Vlasy zavázány,
tvářičky blednou,
ví, Pán Bůh nebeský,
jak bude se mnou!
Dali mi šaty,
palášek zlatý:
už jsem já nebožák,
už jsem zajatý.

[Lidová píseň z Táborska]

Jak se stal Jan Kornel vojákem

Oncho lednového dne, o kterém chci povídat, mě probudil jako obvykle bláď. Ještě jsem se ani pořádně neprobral, když někde buší na dveře. Byl to rychtář. Ze prý se mám sebrat a jít do Bořkovic na zámek. Potřebují prý honáky na dobytek, oba Kartákoví a Václav Motejl že půjdou také. A nic prý si nemám brát s sebou, do večera budu zpátky.

To není špatně, myslel jsem si. Hnat dobytek, to není žádná práce, celý den s třemi dobrými kamarády a hlavně: jistě nám dají v zámku chleba na cestu. Navlékl jsem si kabátek, vklouzl do dřeváků a šup z chalupy! Kdepak bych si byl tenkrát pomysll, že odcházím skoro na dvacet let!

V Bořkovicích nás zavedli do poplužního dvora, kde už byli chlapi z Citova, Jevíněvsi a Černoušku a — čekali jsme. Nač? To nikdo nevěděl. Dobytek nikde, ale když nás to omrzelo a chtěl jsme se jít poohlédnout po vesnici, nepustili nás.

V poledne přinesli chleba. Za chvíli se rozléta vrata stodoly. »Ven! Ven!« křičel panský šafář.

»Kde máme dobytek, který máme hnát?«

»Pro ten si musíte nejdřív do Roudnice! A tihle čtyři vás budou doprovázet na cestě.«

Tak jsme vyšli. Asi dvacet nás bylo. Dva rejtáři vpředu, dva vzadu. Nevím, jestli jsme všichni dohromady po těch několik hodin cesty promluvíli deset slov. Každý z nás byl sám se svým strachem. A každý přemítal v hlavě stále jedno a totéž jako já. Říkal jsem si: snad to nebude tak zlé, jak to vypadá. Sice se to podobá jako vejce vejci, že nás ženou k vojsku, ale že by z nás chtěli nadělat vojáky? To není možné. Vždyť jsme všichni, jak tu jsme, ještě do mundůrů nedorostli — komu z nás je dvacet? A pak — vojáci se přece verbují!

Když jsme došli do Roudnice, zahnali nás na hospodářský dvůr za zámek. Už na náměstí se hemžilo mušketýry a ve vratech stály stráže v plné zbroji. Uvnitř pak bylo přes stovku mládenců natlačených v koutě a vyjevených jako my.

Sotva jsme se stačili porozhlédnout, vešel na dvůr vysoký hubený důstojník

Jak se stal Jan Kornel dezertérem

s černým proseedivělým knírem, provázený dvěma mladšími. Začal k nám mluvit. Nejdříve jsme mu nerozuměli, mluvil nějakou zkomolenou češtinou, ale jak jsme začali chápat smysl jeho slov, mysleli jsme, že se zbláznil! Říkal něco, jako že nás potkalo velké štěstí, že můžeme sloužit císaři, že jenom voják je opravdový mužský, co všechno nás čeká, jaký krásný život, a peněz že budeme mít a všeho —

Koukali jsme jako vyjevení. A než jsme se vzpamatovali, už nás začali mušketyři řadit po dvou, křičeli na nás, a kdo nevěděl, kam si honem stoupnout, tomu pomohla pěst pod žebra.

A už to bylo tady!

Dostal jsem se náhodou do první dvojice, a jak se vojáci rozestoupili — tak jsem to spatřil: dva stoly, za kterými seděli důstojníci a dva písaři, před sebou lejstra a míšky s penězi — verbíří!

Důstojník za stolem, před který jsem se dostal, ani se na mne nepodíval — a vyštěkl: »Jak se jmenuješ a z které jsi vesnice?«

Vykoktal jsem odpověď, kterou písař zapsal, a už hodil důstojník na stůl přede mne zlatku a křikl: »Další!«

Stál jsem pořád jako solný sloup, teprve když mne kdosi neurvale popadl za rameno, odklopýtal jsem stranou, slyšel jsem jako v mlhách, jak se důstojník ptá na jméno Václava Motejlů od nás.

Byl jsem jako blázen a chvílku jsem myslel, že se mi to jenom zdá! Probral mě z toho mušketyř, který ke mně přistoupil a něco mi podával: »Na! Zapomněls to.«

Byla to ta zlatka. A teprve teď jsem si uvědomoval, že to všechno je pravda. Najednou mne popadla taková lítost, že mi vystoupily slzy do očí a začal jsem se třást po celém těle. Obličej mušketyře, který přede mnou stál a zubil se, jsem viděl rozmazaný, jako bych se na něj díval tlustým sklem.

»No tak, chlapče, no tak« mušketyř mě poplácal po rameni a jeho hlas zněl docela dobrácky. »Už jsi voják, co se dá dělat, ale proto nebřež to zažijíš hořší věci.«

K večeru jsme narazili na zbytky našeho pluku. Teprve teď jsme se dozvěděli plnou pravdu o výsledku bitvy. Byla strašná! Sestnáct tisíc lidí táhlo, sedm tisíc se jich vrátilo i s raněnými. Všichni ostatní zůstali na bojišti nebo v zajetí. Mnohem víc než polovina. Tohle je tedy válka!

Večer jsme našli s Pětiokým a Motejlem jakž takž obstojné přístřeší v jednom polozbořeném statku. V jedné světnici, která ještě měla strop, jsme na podlaze rozložili cheň a všichni jsme do něho mlčky civěli, nikomu z nás nebylo do řeči.

Pak mi ještě Pětioký pořádně převázal ránu — ano, půl ucha bylo v pekle — a také na Motejlovu ruku se podíval, ale to nic nebylo, a chystali jsme se, že si lehneme, když tu k nám vtrhl jako velká voda Kryštůfek:

Má prý štěstí, že nás našel, začal a spustil udýchaně: Je zle. Lajtnant Tajfl se vrátil. Je prý rozlícen a všude po ležení nás shání. Že tu musíme být, a až nás dopadne, že nás rozčtvrtí, oběsí, a kolikerou smrtí nám prý hrozil.

Kdyby nás dopadl, tak nás nic a nikdo nezachrání před jeho pomstou za to, že jsme ho připravili o nakradený žold a všechny naloupené věci. Podíval jsem se na Pětiokého. Neříkal nic, jen si začal peklidně svazovat plášť do rance, váček s penězi, které mu dal Motejl jako podíl na Tajflově kořisti, pověsil si na prsa za kušili a pak povídá:

»Hoši, jdeme! Z tohohle nic nekouká, jediné šibenice, a na tu nejsem zvědav. Císaři už nezbude, než že se bude muset obejít bez nás. Muškety tu nechte, ty by vám jenom překážely, popadněte mundur a kord a začneme sloužit sami sobě.«

Tak jsme té noci my čtyři — Matouš Pětioký, Motejl, Kryštůfek a já — vyšli z ležení. Stali se z nás zběhové — dezertéři.

(Podle vyprávění Jana Kornela z knihy Miloše V. Kratochvíla Podivuhodné příběhy a dobrodružství Jana Kornela).

Loučení

Slyšel jsem, viděl jsem
koničky řehtati,
slyšel jsem, viděl jsem
koně řehtat.
Koničky řehtati,
mou milou plakati,
že budem do pole
maširovat.

Na vojnu nepůjdu
ani nepojedu,
dokud mně císař pán
koně nedá.
Konička vraného,
sednu si na něho,
žádný mě do smrti
neuhlídá.

Až tady pojedu
já se neohlédnu
já tu potěšení
více nemám.
Potěšení moje
je široký pole,
na tebe, má milá,
zapomínám.

(Lidová píseň z Budějovicka)

Kdo potká pana kapitána, ať zná, že je zloděj, který ukradl armádní pokladnu a rovněž dezertýr, to jest zběh, který utíká od svého regimentu.

Jakoubek
Slyšel jsem, viděl jsem
koničky řehtati,
slyšel jsem, viděl jsem
koně řehtat.
Koničky řehtati,
mou milou plakati,
že budem do pole
maširovat.

ZDARMA

Redakce programu Helena Mandelová, grafická úprava Eva Václavková,
typografická spolupráce Rudolf Mikeska, vytiskly Moravské tiskařské zá-
vody, n. p. Ostrava, provoz 22, Hollerova 14

Cena 0,50 Kčs

T 12 51192